

Valanalys 2018

Socialdemokraterna i Västerbotten

Socialdemokraterna
VÄSTERBOTTEN

Inledning

Efter valet 2014 genomförde Socialdemokraterna i Västerbotten en omfattande valanalys som tog sin början i historiska skeenden för att nå fram till valrörelsen och valresultatet 2014. Denna valanalys har inför valrörelsen 2018 varit behjälplig i planering, politisk avvägning och inriktning. Men även efter valrörelsen för att förstå denna som en del av socialdemokratins historia och valframgångar/motgångar genom tiderna. Detta för att inte se denna valrörelse som en isolerad händelse utan som en i raden av den långa tradition vårt parti har av att bedriva valrörelse, kommunicera politik och bygga folkrörelse.

Socialdemokraterna i Västerbotten har därför valt att göra en inte allt så omfattande valanalys av valrörelsen 2018 utan istället valt att fördjupa sig i valvindarna och organisationens syn på såväl den regionala som lokala valrörelsen. Frågor som valanalysen studerar är hur valvindarna blåst i Västerbottens län samt kommuner och hur de som arbetat i valrörelsen upplevt den politiska debatten och organisationen.

Som sin huvudsakliga utgångspunkt har valanalysen haft den valutvärdering som partidistriktet lät arbetarekommunerna genomföra efter valrörelsens slut. Främsta syftet med valutvärderingen var för partidistriktet att få en så god bild som möjligt över vad som fungerat bra respektive mindre bra i planeringen inför och genomförandet av valrörelsen 2018. Detta för att ta med sig till planering och organisering inför kommande val. De delar som berör organisation och planering kommer internt att användas för att dra lärdom av hur distriktet ska planera kommande valrörelser. De delar som berör politiskt innehåll och prioritet samt kommunikation har varit bärande i denna valanalys för att analysera det externa arbetet.

Till sin hjälp inför årets valanalys har partidistriktet haft Anders Lidströms, professor i statsvetenskap vid Umeå universitet. Hans forskning har framför allt handlat om lokal, regional och urban politik och förvaltning, både i Sverige och i ett internationellt jämförande perspektiv. Inför analysen har han för partidistriktets del studerat hur valvindarna blåst såväl nationellt som lokalt för att kunna identifiera mönster, avvikelser och förändringar.

Även LO-distriktets egen valutvärdering utgör en del av denna. Valanalysgruppen anser det som viktigt inför kommande valrörelser att den facklig-politiska samverkan utvecklas. Att det socialdemokratiska partiet i Västerbotten därför tar del av LO:s erfarenheter av valrörelsen ser vi som en god utgångspunkt för att knyta an till varandra och ta vara på den potential som finns av en stärkt samverkan Socialdemokraterna och LO emellan.

Till ordförande för valanalysgruppen utsågs Isak From, distriktsordförande tillika riksdagsledamot. Gruppen i övrigt har bestått av Anders Lidström, professor vid Umeå universitet, Harriet Hedlund, landstingsgruppen, Rickard Carstedt, LO-distriktet, Ulf Granström, Lycksele arbetarekommun, Kicki Norman, Vilhelmina arbetarekommun, Malin Malm, SSU samt Paulina Granberg, ansvarig ombudsman från partidistriktet.

Valutvärdering 2018

Partidistriktets valutvärdering har genomförts genom att samtliga arbetarekommuner svarat på frågor som rör planering, politiskt innehåll och genomförandet av valrörelsen 2018 på såväl lokal som regional nivå. Valutvärderingen skickades ut till arbetarekommunerna efter valet och ligger till grund för den presentation samt detta dokument som att utgör valanalysen och kommer fungera som underlag i planering inför kommande val.

Valutvärderingen fokuserar även delvis på socialdemokratins politiska kommunikation under valrörelsen och kan därför även låta oss analysera den politiska inriktningen samt se vilka lärdomar vi har att dra av debatten. Genom denna utvärdering kan vi även få en uppfattning om hur partiorganisationen uppfattade mötet med väljare samt partiets centrala och regionala budskap. Det är därför viktigt att ställa oss frågor om vilket budskap vi förmedlade, hur det landade både i media och hos väljarna. Genom denna utvärdering kan vi få en uppfattning om vilka politiska frågor som ansetts vara av störst betydelse i lokal-, regional- och riksdagsval.

Viktiga frågor och politisk prioritet

Utifrån arbetarekommunernas svar visar sig att några övergripande trender som dominerar samtliga nivåer är vård och omsorg, skola och utbildning, infrastruktur- och landsbygdsfrågor. Framför allt bör nämnas att sjukvårdsfrågorna är de som lyfts fram som de mest avgörande. Vi gör bedömningen att dessa frågor har haft stor betydelse på samtliga nivåer.

Det skiljer sig vidare något från kommun till kommun vilka frågor som dominerat. Riksfrågor som diskuterats har gällt bensinskatt, LSS, finanspolitik, sjukvård, pensionärsskatt och arbetsrätt. Regionala frågor var vårdköer, tillgänglighet till vård, våra tre sjukhus vara eller icke vara och även tandläkarbrist. I kommunerna har frågor rörande ledarskap, trovärdighet, ansvarstagande, ekonomi, välfärd, personalbrist och äldreomsorg dominerat. En slutsats att dra av detta är att det nationella och regionala intresset hos väljarna tenderar att beröra mer konkret sakpolitik eller klassiska konfliktfrågor såsom utbildning och sjukvård, medan väljarna i kommunerna, särskild i de mindre kommunerna, har ett större fokus på personfrågan.

Socialdemokraterna i Västerbotten byggde sin kommunikation på det valprogram som antogs av distriktskongressen 2018 och komprimerades till ett valmanifest som utgjorde det valmaterial vi sedan använde under kampanjer i valrörelsen. Materialet med dess innehåll uppskattades ute i arbetarekommunerna då samtalet kring trygghet och vad det innebär i Västerbotten blev tydligt och utgjorde en bra utgångspunkt för dialog. Det centrala materialet kring brott och straff togs dessvärre inte emot lika bra. Av utvärderingen att läsa anser arbetarekommunerna att den regionala tolkningen av trygghet var bättre anpassad för vår målgrupp än den centrala som kommunicerade kring hårdare tag. De centrala utspelen, kring exempelvis familjeveckan och landsbygds miljarden, var däremot uppskattade, även om man önskade mer framförhållning för att hinna kommunicera kring dem.

Politik och kommunikation

Det tydligaste medskicket från valutvärderingen bygger på ett resonemang om att politiken måste gå mer hand i hand från nationell till lokal nivå. Stundvis upplevdes det som att vi bedrev två parallella valrörelser. Därför måste kommunikationen bygga på socialdemokratiska värden och ledord såsom rättvisa, solidaritet och jämlikhet och att de politiska förslagen baseras på en verklighetsbild som folkflertalet delar. Våra huvudsakliga budskap och förslag bör ha sin grund i det gemensamma välfärdsbygget. En slutsats att dra är önskan om en enhetlig och enkel kommunikation kring våra prioriterade politiska frågor.

Det framgår i valutvärderingen att man upplever att välfärden inte stod tillräckligt mycket i fokus. Valanalysgruppen kan delvis hålla med om att välfärdsfrågorna kom i skymundan i debatten, även om de hölls levande från vår sida. Vi tog initiativ till att prata om trygghet som en förutsättning för

frihet och att vårt gemensamma välfärdsbygge är en grundbult. Sjukvårdsfrågorna flyttades i valrörelsen från regionalt till centralt plan och användes som slagträ i den nationella debatten. En förutsättning för en saklig sjukvårdsdebatt är att den utgår ifrån det verkliga ansvar som regionpolitikerna har.

Vad som något förvirrade debatten var det centrala fokus som kretsade kring brott och straff. Detta är en fråga som även engagerat västerbottningarna, men snarare med fokus på polisbristen. Man delar inte den verklighetsbild som finns söderöver där den grova kriminaliteten är ett utbrett problem, men detta problem engagerar även länsborna. Detta förstår vi som att även frågor som inte berör oss i vår direkta tillvaro kan engagera. Vi måste därför kunna ge nyanserade svar och utgå från vår verklighet. Vad vi däremot aldrig får göra är att, som en rad borgerliga partier i vårt län, måla upp en bild av Västerbotten som passar in i den mediala bilden om att kriminaliteten ökar när både statistik och folkets upplevelser av verkligheten inte stämmer överens med det. I Västerbotten har politiken arbetat aktivt med brottsförebyggande åtgärder och planering av städerna. Istället för att applicera en bild på Västerbotten som inte överensstämmer med verkligheten måste vi lyfta upp de styrkor och den politik som gjort oss till ett län med mellanstora städer utan förortsproblematik.

Även om sommarens bränder lyfte klimatfrågan på nationell nivå kom debatten att handla mer om samhällsberedskap än de bakomliggande orsakerna som har sin förklaring i klimatförändringarna. Tyvärr hamnade klimatfrågorna i skymundan i valdebatten. Det är först efter valet som frågan kommit upp på tapeten. En avgörande fråga för framtiden, där den konservativa högern helt saknar lösningar. Något som däremot var uppe för debatt under valrörelsen var frågan om bensinskatt och flygskatt. Av detta kunde Sverigedemokraterna dra nytta och vinna enkla poänger hos väljarkåren på landsbygden. Sverigedemokraterna och deras digitala svans har en stor närvaro på sociala medier som är svåra att bemöta. Vi har även fått bevittna hur meningsmotståndare utnyttjar ett allt hårdare debattklimat och försöket vinna populistiska poänger på internet. Detta är något som vi måste dra lärdom av för att strategiskt kunna bemöta och hantera framöver.

Det är socialdemokratins uppgift att återta debatten. Att nyanserat och framtidsinriktat prata om samhällets utmaningar utan att ställa grupper mot grupper. Vi kan aldrig vinna när politiken allt mer börjar skapa motsättningar mellan människor i de politiska frågorna. Därför kommer vår uppgift bli att återta initiativet i den politiska debatten, att våga vara visionära och visa hur vägen till ett jämlikt och rättvist samhälle för alla ser ut. Där vilar ett stort ansvar för oss som parti, våra medlemmar och våra politiska företrädare. Vi har gjort det förr och kan göra det igen.

Facklig-politisk samverkan

En grundsten för arbetarrörelsen i Västerbotten är en väl fungerande facklig-politisk samverkan. De arbetarekommuner som haft samarbeten med LO, andra fackförbund, SSU eller annan organisation med arbetarrörelseanknytning lyfter i valutvärderingen fram detta som viktiga framgångsfaktorer.

Arbetsplatserna har varit grunden för att få ut budskap för fackföreningarna i valrörelsen, men vi kan konstatera att det har blivit mycket svårare att få komma ut på företagen. LO prioriterade i sin ledningsturné att besöka inlandskommuner. Det gav positiva resultat och vi märker att det är lättare att besöka företag på mindre orter samt att intresset från media är större vid ett besök i en liten kommun jämfört med större städer.

Det stora arbetet ifrån alla fackförbund i länet har varit att ringa sina medlemmar eller besöka arbetsplatser som fackliga företrädare. Arbetet gick över förväntan och LO:s förbund genomförde

cirka 30 000 samtal. Utvärderingen av samtalen visar att det har varit positivt men att budskapen kan bli tydligare om vilket parti som står upp för fackliga värderingar.

Bristen på förtroendevalda har blivit synlig i valrörelsen och de som engagerar sig får dra ett stort lass och mindre fackförbund har därför svårare att kunna delta på alla aktiviteter. Här är det viktigt att vi kan arbeta med att engagera fler förtroendevalda i en valrörelse. På de orter som LO-facken har varit en aktiv del i valrörelse så lyfts det fram som en viktig framgångsfaktor och att det har varit positivt att ordförande har haft möjlighet att vara aktiv under valrörelsen.

Historiskt sett så har huvudkonflikten handlat om arbete och kapital. Efter valet 2006 så började en förskjutning där moderaterna skapade en konflikt mellan de som arbetar och de som är sjukskrivna eller arbetslösa. Jobbskatteavdragets införande bidrog till att skapa denna konflikt. Nu ser vi att konflikten har flyttats till att handla om invandring och att känslan om vi-och-dom finns ute på arbetsplatserna. Detta har inneburit att Sverigedemokraterna under de gångna fyra åren vuxit, och detta framförallt på traditionellt manliga arbetsplatser.

Trots att Socialdemokraterna bara fick 41% av LO-medlemmarnas röster så var känslan positiv. Valets sista veckor ökade förtroendet för Socialdemokraterna men det är ett stort tapp och alldeles för lågt om vi ska klara av att behålla den politiska makten i framtiden.

Det är viktigt att fackföreningsrörelsen tar detta på största allvar och ser till att utbilda sina medlemmar om arbetarrörelsen värdegrund. Detta för att förtroendevalda och medlemmar ska kunna ta diskussionen på arbetsplatserna om vilket parti Sverigedemokraterna verkligen är.

Valvindar i Västerbotten

När man analyserar orsakerna till valresultatet är det viktigt att kunna skilja mellan olika valvindar, för att säkrare kunna identifiera vad som varit orsakerna till förändringen. Den nationella valvinden, som gäller hur partiets ställning förändrats i landet som helhet, behöver inte få likadant genomslag på alla håll i landet. I en del regioner har det gått bättre, i andra sämre. Det är viktigt att kunna identifiera de regionala valvindar som avviker från det nationella mönstret för att kunna peka ut vad som kunnat medverka till framgångar respektive förluster.

I 2018 års val var den socialdemokratiska tillbakagången i riksdagsvalet 2,8 procentenheter i landet som helhet. Men skillnaderna mellan olika landsändar var stora. I Stockholms län ökade stödet marginellt (+0,4 procentenheter) men även i andra storstadsområden var partiets förluster små (Uppsala län -1,9, V Götalands län -2,0). Tillbakagången var störst i traditionella styrkefästen för Socialdemokraterna – framför all i skogslänen¹. Sammantaget minskade Socialdemokraterna med 5,2 procentenheter i dessa län. Bland skogslänen klarade sig dock S i Västerbotten bäst med en tillbakagång på 3,9 procentenheter. Resultatet för Socialdemokraterna i vårt län var således sämre än riksresultatet men bättre än i övriga skogslän.

Vi har således dels en negativ nationell valvind, dels en kraftigare negativ vind i skogslänen. Dessutom vill vi veta vilka unika förändringar som skett i Västerbotten. Av detta skäl kan man skilja på tre valvindar – den som gäller i landet som helhet, den som gäller i de sju skogslänen och den som gäller i Västerbotten. Resultatet för alla partier summeras i tabellen nedan.

¹ Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtland, Gävleborg, Dalarna, Värmland

Skogslänsvalvinden avviker i flera avseenden från det nationella resultatet. Utöver att Socialdemokraterna gjorde sämre ifrån sig i skogslänen än i riket som helhet kan också noteras att Moderaternas fick ett bättre resultat i dessa län. Det kan noteras att moderaterna generellt gjorde bra resultat där vi tappade mest och tvärt om. Orsakerna till de specifika förändringarna i skogslänen måste sökas bland generella faktorer för dessa län. Alla andra partier följer i stort den nationella valvinden.

Västerbotten avviker både från det nationella resultatet och från övriga skogslän. Exempelvis går det bättre för både Centerpartiet och Moderaterna medan Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna inte fick samma genomslag i Västerbotten.

Skillnaderna är inte stora men det är uppenbart att S i Västerbotten trots tillbakagången gjort ett relativt gott resultat i jämförelse med åtminstone övriga skogslän. En närmare analys av riksdagsresultaten på kommunnivå tyder på att S i Västerbotten tappat till SD och möjligen KD, men inte till Moderaterna eller Västerpartiet. I övriga skogslän har tappat varit till Moderaterna snarare än till KD. Dessutom har S i skogslänen tappat till V och ännu mer till SD än i Västerbotten. Att Socialdemokraterna gjorde ett bättre val i Västerbotten än i övriga skogslän kan således hänga samman med att vi lyckats hålla tätt mot Vänsterpartiet och att vi klarat argumentationen mot SD bättre än i övriga Norrland.

Vi har byggt Västerbotten till ett öppet och inkluderande län. Vi kan aldrig vara nöjda med ett resultat där socialdemokratin går tillbaka. Tack vare att Västerbotten har en lång folkbildningstradition med hög aktivitet i lokalsamhället med studiecirkel, fackligt engagemang och övrigt föreningsliv har vi dock kunnat motverka högerpopulismens inbrytningar.

Tabell Förändringar för partierna mellan 2014 och 2018 års riksdagsval – riket, skogslänen och Västerbotten

